

Wstęp

Pierwsze opracowanie dotyczące geologii Polski pod tytułem „Zarys geologii Polski” zostało opublikowane w 1952 r. przez M. Książkiewicza i J. Samsonowicza oraz powtórnie wydane w nieco zmienionej i rozszerzonej formie w 1965 r. Podręcznik akademicki „Geologia regionalna Polski” autorstwa E. Stupnickiej ukazał się w 1976 r. i był wznawiany i uzupełniany w latach 1989, 1997, 2007. Duże znaczenie dla wcześniejszych wersji podręcznika miały kolejne tomy „Budowy geologicznej Polski”, opracowane w Instytucie Geologicznym i wydawane przez Wydawnictwa Geologiczne oraz liczne prace powstałe w ośrodkach akademickich i Polskiej Akademii Nauk. Stosowany pierwotnie podział na regiony geograficzne został zastąpiony podziałem na regiony geologiczne.

W latach 2009–2014 wyszło kilka wydań podręcznika „Geologia Polski” autorstwa W. Mizerskiego.

Niniejszy podręcznik akademicki „Geologia regionalna Polski” przygotowano do druku w latach 2013–2015. Jego bazę stanowią poprzednie wydania „Geologii regionalnej Polski” E. Stupnickiej, które zostały uzupełnione najnowszą literaturą geologiczną.

Podręcznik zawiera 12 rozdziałów obejmujących opis jednostek geologicznych Polski pod kątem stratygrafii, sedymentologii, petrografii oraz tektoniki. Jednostki geologiczne zostały omówione w kolejności, zaczynając od tych, które powstały wcześniej – platforma wschodnioeuropejska, a kończąc na jednostkach najmłodszych – Karpaty. Każdy z rozdziałów podręcznika jest skonstruowany w ten sposób, że jego część pierwsza zawiera rys historyczny badań danej jednostki oraz zmian poglądów na jej budowę wraz z rozwojem nauk geologicznych i możliwości technicznych. Część druga rozdziałów prezentuje aktualny stan wiedzy z powołaniem na najnowszą literaturę. Do podręcznika dołączono aktualną bibliografię.

Aby przekazać Czytelnikowi jak najwięcej danych przy ograniczonej objętości tekstu, część materiału ujęto w tabele i przedstawiono na ilustracjach.

Niezbędnymi załącznikami do niniejszej książki są także dwie mapy geologiczne Polski w skali 1:1 333 000 i tabela stratygraficzna umożliwiająca łatwe umiejscowienie w czasie formacji skalnych, z których są utworzone opisywane jednostki geologiczne. Na jednej z nich przedstawiono struktury przedpermskie, na drugiej – mezozoiczne, a w Karpatach – kenozoiczne.

Jako podstawę podziału na jednostki geologiczne przyjęto piętra strukturalne. Pierwszych 9 rozdziałów podręcznika poświęcono jednostkom starszym, należącym do dolnego piętra strukturalnego (tzw. plan prekambryjski i paleozoiczny). W pozostałych rozdziałach przedstawiono jednostki górnego piętra strukturalnego (tzw. plan mezozoiczny i kenozoiczny). W podręczniku pominięto opis osadów czwartorzędowych, którym poświęcone jest wiele innych prac.

W trakcie opracowywania podręcznika obejmującego obszar całej Polski, gdzie występują jednostki różnej genezy i wieku, nasuwały się trudności w stworzeniu kompleksowego obrazu. Dotychczasowe próby przedstawienia ogólnej koncepcji budowy geologicznej Polski, prezentowane przeważnie w pracach tektonicznych, niektóre problemy pozostawiają otwarte.

Duży postęp w regionalizacji naszego kraju wniosły publikowane w latach 2001–2014 opracowania tektoniczne, dzięki którym wprowadzono między innymi nowe nazewnictwo niektórych jednostek. Mimo to pozostało jeszcze wiele zagadnień niewyjaśnionych. Należą do nich m.in.: relacje między strukturami paleozoicznymi zachodniej i środkowej Polski, relacje struktur polskich ze strukturami poza granicami kraju, budowa głębokiego podłoża i jego wpływ na rozwój i budowę pokrywy permsko-mezozoicznej, wgłębna budowa Karpat i wiele innych. Do trudniejszych należy zaliczyć zagadnienia dotyczące budowy głębokich stref skorupy, badanej metodami geofizycznymi, oraz jej związków z nadległymi strukturami geologicznymi.

Przy opracowaniu podręcznika trudności stwarzało również nieujednolicone nazewnictwo jednostek geologicznych Polski, nieustalona hierarchia ich ważności i kryteria podziału stosowane różnie przez różnych autorów. W związku z tym ogólna koncepcja budowy Polski oraz geneza niektórych jednostek przedstawiona w podręczniku jest wynikiem przemyśleń własnych autorek.

Autorki dziękują Osobom, które wyraziły swoje uwagi w czasie pisania „Geologii regionalnej Polski”, w szczególności: dr M. Bac-Moszaszwili, prof. dr. W. Bednarczykowi, prof. dr. K. Dziedzicowi, prof. dr. A. Guterchowi, prof. dr. K. Korejwo, prof. dr. J. Lefeldowi, dr. H. Łobanowskiemu, prof. H. Matyji, dr hab. T. Podhalańskiej, prof. dr. A. Radomskiemu, prof. dr. W. Ryce, prof. dr. A. Żelaźniewiczowi oraz współpracownikom na Wydziale Geologii Uniwersytetu Warszawskiego, zwłaszcza prof. dr. I. Walaszcykowi.